

Mistä voisi tunnistaa sen oikean?

Yhteensovittamisen toimintamalli tekeillä perhehoitoon

Ikääntyvän ei ole helppo löytää sopivuuden arvioinnissa ja yhteensovittamisessa tarvittavaa tietoa perhekodeista.

Teksti: Hanni Salo – **Kuva:** Shutterstock

Joulukalenteri
9.12.

Onko ikäihmisten perhehoito sinulle sopiva palveluvaihtoehto? Mitä haluaisit tietää etukäteen perhehoitajasta ja perhehoitopaikasta? Tätä kysymme Perhehoitoliiton Kodista kotiin -hankkeen (STEA 2023–2026) järjestämissä ikääntyvien työpajoissa ja haastatteluissa. Vastaukset ovat perusta yhteensovittamisen toimintamallissa, joka hankkeessa rakennetaan.

Yhteiskunnallinen tahtotila lisätä ikääntyneiden osallisuutta on vahva. Vanhuspalvelulain keskeisenä tarkoituksena on parantaa ikääntyneen väestön mahdollisuutta vaikuttaa heille järjestettävien sosiaalipalveluiden kehittämiseen, sisältöihin ja toteutustapaan sekä osaltaan päättää niitä koskevista valinnoista (Vanhuspalvelulaki 1 §).

Tulevan palvelutarpeen ennakoiminen tuntuu kuitenkin olevan vaikeaa ikääntyville, eikä omiin vaikutusmahdollisuuksiin tahdota uskoa. Ikääntyvien työpajoissa nousi esille, että omaa ikääntymistä ja etenkin mahdollista muistisairautta tai avuntarvetta ei haluta ajatella. Jatkuvat säästötalkoot ja läheisten tai tuttavien huonot kokemukset synnyttävät epävarmuutta tulevasta. Valinnanmahdollisuuksien sijaan koetaan, että lopulta kuitenkin muut päättävät, mihin sitä vanhana joutuu.

Perhekodissa ikäihminen, perhehoitaja ja perhekodin muut asukkaat jakavat arjen ja elämän. Jotta varmistetaan ikääntyneen ihmisen mielekäs ja omannäköinen elämä, vanhuuteen varautuessa on hyvä arvioida, voisiko perhehoito sopia itselle. Jos perhehoito tuntuu sopivalta vaihtoehdolta, miten tunnistaa itselle oikean perhekodin.

Tsekkilistaa ja deittisovellusta

Vain kuulemalla ikääntyviä saamme esille heille merkitykselliset yksityiskohdat. Työpajojen ja haastattelujen avulla rakennamme oman vanhuuden suunnittelun apuna käytettävän ”tsekkilistan”, jossa on yleisesti elämänlaadulle tärkeitä asioita ja jonka avulla voi punnita eri asioiden painoarvoa itselleen. Vastapariksi koostamme ne tiedot, jotka perhehoitajien tulisi kuvata omasta perhekodistaan, jotta niin ikääntyneet kuin heidän omaisensa ja hyvinvointialueiden työntekijät voisivat hahmottaa yhteensopivuutta.

Ikääntyvien työpajoissa on keskusteltu mahdollisuudesta saada iltaviski, valvoa tai nukkua myöhään, musiikkimakujen ja huumorin yhteen sopimisesta sekä halus-

Samanhenkisyys näyttää nousevan yhdeksi olennaisimmista kriteereistä ikääntyvillä.

ta käydä teatterissa samanhenkisten kanssa. Samanhenkisyys näyttää nousevan yhdeksi olennaisimmista kriteereistä ikääntyvillä. Sen määrittely, mistä samanhenkisyys rakentuu, ei olekaan helppoa. Mieleemme nousi, että sama tavoite – samanhenkisen ihmisen löytäminen – on monesti deittailussa. Niinpä vertailun vuoksi tutustuimme deittipalvelujen tapoihin hahmottaa ihmisten elämäntyyliä, persoonallisia piirteitä ja arvoja sopivan parin löytämiseen.

Koulutuksen tai ammatin lisäksi olennaisia tietoja deittisovelluksissa ovat muun muassa, minkälaista suhdetta on etsimässä, omat mielenkiinnon kohteet ja se, tupakoiko. Profiilissa voi kertoa omasta suhtautumisesta lemmikkeihin, alkoholin käytöstään sekä siitä, millaisista huomionosoituksista pitää. Kysymyksiin voi kuulua myös persoonallisuutta havainnoivia ja esimerkiksi sisustusmieltymyksiä eritteleviä kysymyksiä.

Sopisivatko jotkut näistä deittipalvelujen kriteereistä myös samanhenkisen perhehoitajan tai perhekodin hahmotteluun? Toki perhehoidossa kyse ei ole kevyestä deittailusta, vaan usein vuosien kestoisesta tiiviistä arjen jakamisesta ja huolenpidosta.

Yhteensopivuutta ja joustavuuden rajoja

Kun elämää jaetaan, on hyvä, että arvomaailmat, elämäntavat ja mielenkiinnon kohteet kohtaavat ja että hyvä elämä tarkoittaa ikääntyneelle ja perhehoitajalle riittävän samantyyppisiä asioita. On tärkeää puhua siitä, kuinka paljon ja millaista perhe-elämää kaipaa ja toisaalta, kuinka laajalti haluaa omaa aikaa ja tilaa. Olisi hyvä tunnistaa myös omat joustavuuden rajat; mistä en halua tinkiä vanhana-kaan? Mitä toivoisin? Mistä en pidä, mutta voisin sen kuitenkin hyväksyä?

Oma tila ja rauha tuntuvat olevan monelle kynnyskysymys. Työpajoihin osallistuneiden ikääntyvien ajatuksissa nousee esiin autonomian merkitys ja halu olla vapaa myös perhehoidossa. Eräs haastateltava puolestaan sanoi heti, ettei voisi kuvitella muuttavansa perhehoitoon, koska siellä on koko ajan muita ihmisiä ja sääntö-

jä. Hän tuumasi, että ”täällä loppuu säännöt, kun panee oven kiinni”.

Ikääntyvän ei ole helppo löytää sopivuuden arvioinnissa ja yhteensovittamisessa tarvittavaa tietoa perhekodeista. Perhekodeilla on joskus esite ja ehkä Facebook-sivut. Esitteissä ei välttämättä ole ikääntyneille olennaisia tietoja. Työstämme yhdessä perhehoitajien kanssa yhteistä mallia oman toiminnan kuvaukseen.

Merkityksellisiä yksityiskohtia

Erilaisten elämäntapojen, tarpeiden ja ihmissuhteiden yhteensovittaminen ei todennäköisesti ole helppoa hyvinvointialueiden työntekijöillekään. Siihen ei ole ollut systemaattista yhteensovittamisen toimintamallia ja välinettä.

Satakunnan hyvinvointialueen seudullisen perhehoidon koordinaattori **Marja-Leena Kavasto** toteaa, että perhehoidossa pienet arkiset yksityiskohdat, joista kodin tunnelma rakentuu, ovat monesti tärkeitä perhehoidon onnistumiselle. Yhdelle esimerkiksi tieto siitä, että perhekodissa on mahdollisuus saunaan, on ratkaiseva asia. Toiselle omannäköiseen arkeen vaikutti perhehoitajan laulutaito.

Kavaston mielestä jokaisen olisi hyvä miettiä omia toiveita hyvissä ajoin etukäteen.

- Liian harva tekee hoitotahdon, joka olisi ensiarvoisen tärkeä olla olemassa, kun ihminen ei enää täysin selvästi kykene ilmaistamaan itseään. Omaan vanhenemiseen on tärkeää varautua, vaikka se tuntuukin vaikealta. Myös omaisia usein helpottaa, jos ikääntynyt on listannut itselleen tärkeitä asioita, Kavasto sanoo.

Kavaston mukaan palveluohjaus yleisestikin lisää vaikutusmahdollisuuksia ikääntyneelle vaikuttaa omaan elämäänsä ja auttaa tarjoamaan juuri hänelle sopivaa palvelua.

Tulevaisuudessa, perhehoidon lisääntyessä, ikääntyvien mahdollisuudet ennakoida ja valita lisääntyvät. Yhteensovittamisen toimintamallilla varmistetaan perhehoidon laatua ja onnistumista. ♥

Kirjoittaja

Hanni Salo on hankesuunnittelija ja Perhehoitoliiton Kodista kotiin -hankkeessa.